

**Služby Božie v Predpôstnu nedel'u
(Veľký kostol, 27.2. 2022)**

Text: Lk 18,9–14

⁹ A proti tým, ktorí sa spoliehali na seba, že sú spravodliví, a iných za nič nemali, povedal toto podobenstvo: ¹⁰ Dvaja mužovia vstúpili do chrámu, aby sa modlili; jeden farizej a druhý publikán. ¹¹ Farizej si zastal a takto sa modlil v sebe: Bože, ďakujem Ti, že nie som ako ostatní ľudia, vydierači, nespravodliví, cudzoložníci, alebo ako aj tento publikán. ¹² Postím sa dva razy do týždňa, dávam desiatky zo všetkého, čo mám. ¹³ Publikán však stál zďaleka a ani oči nechcel pozdvihnúť k nebu, ale bil sa v prsia a hovoril: Bože, buď milostivý mne hriešnemu! ¹⁴ Hovorím vám: Tento odišiel do svojho domu ospravedlnený, a nie tamten. Lebo každý, kto sa povyšuje, bude ponížený, a kto sa ponízuje, bude povýšený.

Bratia a sestry.

Predpôstna nedeľa je tradične venovaná najvzácnejšiemu daru Božej milosti, láske. Hovoriť o láske v čase vojny, ktorá zúri neďaleko nás rozpútaná na javisku krvavých hier o tróny tyranom bez skúsenosti reálneho života, no s pocitom bohorovnosti, sa zdá byť bizarné. Je to vôbec možné, má to význam? V každom prípade má, pretože dar lásky je jedinečný, pretože práve a len láska je zdrojom života, má tendenciu chrániť a rozvíjať ho v mieri a v slobode, postaviť sa na jeho ochranu, je vždy pripravená dávať mu nové príležitosti a možnosti pre seberealizáciu. Musíme preto dať pozor, aby sme, ako veriaci kresťania, nezamieňali obsah tejto jedinečnej lásky za našu osobnú túžbu meniť svojou vlastnou predstavou ostatných, či celý svet k svojmu obrazu, posudzovať všetko okolo seba optikou a kritériami, ktoré vychádzajú a končia v človeku samom. Tým sa totiž, bratia a sestry, vystavujeme riziku, že sa sami uzavrieme pred Božou milosťou, ktorá pramení z Božej lásky k všetkému tvorstvu. Preto je dôležité neprestať sa zamýšľať nad obsahom a dôsledkami, ktoré z tohto Božieho daru plynú, pre každého z nás.

Kázňový text, ktorý sme vybrali pre dnešnú nedeľu patrí medzi tie najznámejšie v Novej zmluve. Zdanlivo môže pôsobiť ako príliš jednoduchý. Na jednej strane sa nachádza negatívna postava, farizej, na strane druhej zase colník, paradoxne pozitívna postava príbehu. Tradične odsudzujeme farizeja a staviame sa na stranu colníka. No

v skutočnosti to nie je až tak jednoznačné. Z historického kontextu je správne pochopenie tohto Ježišovo podobenstva predsa len o čosi zložitejšie. Zvlášť, ak vieme, že v celej histórii kresťanstva boli výklad a aplikácia tohto podobenstva zaťažené silnými predsudkami voči židovstvu a židovskej zbožnosti. Akým spôsobom ho teda možno užitočne a objektívne aplikovať v dnešných časoch a pritom sa vyhnúť týmto nebezpečným stereotypom?

Sú komentátori, ktorí sa tento problém snažia vyriešiť skutočne tvorivo, uplatnením svojej vlastnej predstavivosti. Napríklad, niektorí tvrdia, že Ježiš tu vystavuje kritike nielen farizeja, ale rovnako aj colníka. Prečo? Kvôli jeho rozpačitému, pasívnemu postoj, ktorý by mal prekonať a vyvinúť úsilie priblížiť sa viac k Bohu, namiesto toho, aby stál, takpovediac alibisticky v úzadí. Iní zase argumentujú, že v skutočnosti toto podobenstvo vôbec nezodpovedá realite danej doby a prostredia, v ktorom Ježiš žil a pôsobil. Tak či onak, vidíme, že hlbšie zamyslenie sa nad týmto podobenstvom a jeho významom, jednak v pôvodnom historickom kontexte, ako aj vo vzťahu k jeho aplikácii v súčasnosti, je nielen užitočné, ale hlavne potrebné. Preskúmajme teda bližšie antropologickú štruktúru oboch hlavných postáv príbehu tohto podobenstva a pokúsme sa porozumieť čo najlepšie Lukášovmu podaniu Ježišovho učenia o Bohu ako darcovi lásky, ktoré na jeho pozadí vystupuje do popredia a je adresované dnes i nám.

Toto podobenstvo je súčasťou veľmi dôležitej časti Lukášovho evanjelia. Ježiš so svojimi učeníkmi je na ceste do Jeruzalema. Celú túto časť je treba chápať ako prípravu učeníkov na pokračovanie ich misie v čase, v ktorom s nimi už ich učiteľ nebude. Zároveň je dôležité pripomenúť, že Lukáš píše svoje evanjelium v krízovom období, po krvavom potlačení židovskej vzbury a zničení chrámu v Jeruzaleme Rimanmi v roku 70. Posolstvo tohto príbehu je preto aktuálne aj v dnes, keď ľudstvo čelí novým a novým výzvam, a Európania opäť nezmyslenému krvavému vojnovému konfliktu, ktorý je ďalším trpkým a bolestným príkladom latentnej túžby človeka po bohorovnosti.

Už samotný úvod (v. 9) napovedá, že Ježiš podobenstvo vraví a adresuje tým, ktorých sebahodnotenie a postoj k iným ľuďom nezodpovedá autentickej viere v jediného Boha. Samotné jadro podobenstva (vv. 10–13) nám opisuje krátky príbeh vyrozprávaný s majstrovsky nevyváženou symetriou. Nachádza sa tu niekoľko paralelných prvkov: Prítomnosť dvoch ľudí v chráme, jedným z nich je farizej, druhým colník (v. 10). Ďalej sú tu opísané postoje oboch vo vzťahu k miestu, kde sa nachádzajú (v. 11a, 13ab), a napokon odznejú ich modlitby adresované Bohu (v. 11b–12, 13c).

Na pozadí tohto príbehu si musíme všimnúť aj odlišnosti a zámernú nevyváženosť opisu oboch postáv: Obsiahla modlitba farizeja (vv. 11b–12) kontrastuje so stručným vyznaním colníka (v. 13c). Následne je tu dôkladný opis situácie, v ktorej sa nachádza colník (v.

13ab), oproti veľmi stručnému predstaveniu farizeja (v. 11a). Podobnosť je napokon zakončené konštatovaním stavu, v ktorom obaja z chrámu odchádzajú a finále tvorí ponaučenie, ktoré z tohto príbehu plynie. To najdôležitejšie je správne pochopiť, aký má byť vzťah veriaceho človeka k Bohu, a to nielen pri modlitbách, a aké konsekvencie z toho vyplývajú v reálnom živote. To všetko priamo súvisí s láskou, správnym pochopením jej obsahu i významu, ako aj jej autentickými prejavmi v medziľudských vzťahoch.

V prvom rade si musíme uvedomiť dôležité predpoklady správneho pochopenia, ktoré súvisia s historickým kontextom. Až príliš sme si totiž zvykli hovoriť o skupine farizejov len v negatívnom význame, pričom ten zároveň charakterizuje postoj celkový kresťanstva voči židovstvu, čo je však nesprávne. Farizejské hnutie bolo v Judei a Galilei prvého storočia považované za nasledovania hodné hnutie. Ľud ich právom obdivoval a riadil sa ich názormi. Títo vzdelaní a zbožní muži boli totiž pozitívnym príkladom života viery, ako aj správneho vzťahu k tradíciám otcov. Pracovali vlastnými rukami a popritom sa štúdiom Písma snažili žiť v čo najväčšom súlade s Božou vôľou. Preto boli medzi pospolitým ľudom veľmi populárni. Zároveň je treba pripomenúť, že Ježiš, pokiaľ ide o teologické a vieročné myšlienky a náboženské predstavy, mal najbližšie práve k farizejom. Práve preto najviac a najčastejšie diskutuje s nimi. To súčasne vysvetľuje aj polemiky a teologické spory, ktoré sa týkali primárne

otázok dodržiavania sobotného odpočinku a rituálnej čistoty. Rovnako dôležité je uvedomiť si, že dišputy a polemiky patrili k základnej charakteristike vtedajšieho judaizmu. Bolo to bežné, legálne a zároveň aj pochopiteľné, práve pre charakter viery Izraela v jediného Boha, ktorého nemožno dokonca ani len pomenovať, nieto ho ešte charakterizovať teoreticky, v definíciách a vieroučných schematizmoch, ktoré sú vlastné a charakteristické pre neskoršie kresťanstvo.

Toto všetko nám umožňuje porozumieť správne aj tomu, prečo je to práve farizej, ktorý je opísaný zámerne ako negatívna postava podobenstva. Vôbec to neznamená, že všetci farizeji boli takíto. Je však pochopiteľné, že v každom čase sú to práve tie populárne a v spoločnosti veľmi rešpektované skupiny a jednotlivci, v živote ktorých vidno omnoho zreteľnejšie to negatívne a pokrytecké, to, čo potvrdzuje známe príslovie: „vodu hlása, víno pije“. Na druhej strane stojí colník. Toto povolanie bolo súdobým židovstvom v Judei a Galilei priamo symbolom zla a opovrhnutia. Dôvodom bolo systematické okrádanie pospolitého ľudu, korupcia a kolaborácia s okupačnou mocou Rímskej ríše. Aká výstižná analógia k súčasným daňovým podvodníkom, oligarchom a mecenášom našej politickej scény.

Podobenstvo však tento problém nerieši, nerieši ho ani na jednej strane. Obe postavy reprezentujú v danom kultúrno-spoločenskom kontexte väčšinové postoje a názory vo vzťahu k jednotlivým spoločenským skupinám. Problémom tej prvej skupiny, ktorú v príbehu

reprezentuje práve farizej je ich presvedčenie, že sú na správnej strane, na strane samého Boha. Svojim myslením a konaním zdanlivo reprezentujú správny vzťah k Bohu, sú horliví, ako sa vraví, „za Božiu vec“. Ich presvedčenie však nevychádza z úprimnosti srdca a mysle, ani z čistého svedomia, ale zo spôsobu, akým žijú, čo robia a ako sa na to pozerajú iní. Hrajú teda divadlo, ovláda ich sebaklam. Vo svojom postoji sa aj napriek tomu cítia neistí, ich presvedčenie je krehké a plne závislé na reakcii publika. Ak ich obdivujú a tleskajú, ich sebavedomie sa posilňuje a o to viac kontrastuje s tým, ako hodnotia ostatných, ktorí sú iní ako oni. Preto sa tvrdošijne držia zažitých, tradíciou a konvenciami zakorenených princípov a vzorcov správania. V tomto vnútornom zmätku sa potrebujú cítiť komfortne, preto chrám a modlitby adresované Bohu majú pôsobiť ako ich zbožná obhajoba, ako vyznanie, že sú a chcú ostať na Božej strane.

Postoj colníka je odlišný. Stojí v značnom odstupe. Aj keď sa nepíše od koho, ani od čoho, z kontextu je zrejmé, že je to prejav jeho osobného vzťahu k Bohu. Uvedomuje si svoju elementárnu ľudskú podstatu, svoju krehkosť, to dobré i zlé v ňom, uvedomuje si množstvo zlyhaní, ktorých sa dopustil vedome, či nevedome. Jeho postoj vyjadruje rešpekt pred svätým Bohom, Stvoriteľom. Nechce kopírovať spoločenské scenáre, odmieta hrať naučenú rolu. Vie, že Bohu môže ponúknuť len seba samého, takého, aký je. Túži byť iba akceptovaný,

pocítiť novú nádej a teplo odpustenia a prijatej milosti z úprimnej lásky.

To všetko, bratia a sestry, treba vidieť v súvislosti s Ježišovým verejným vystúpením, ktoré Ježiš charakterizoval ako začínajúci príchod Božieho kráľovstva, pričom zdôrazňoval zásadnú skutočnosť, a tou je práve veľkosť Božej lásky a milosrdenstva, na ktorých všetko v tomto svete závisí. V tejto súvislosti možno spomenúť ďalší pozitívny príklad colníka v Lukášovom evanjeliu, ktorým je príbeh Zachea. V pozadí týchto príbehov a podobenstiev je napomenutie adresované nám všetkým, napomenutie „nemoralizovať“, „nesúdiť iného, kým sám nie som v jeho situácii“. V našom podobenstve sa nepíše nič o tom, že by colník mal zanechať svoju prácu. Práve jeho postoj a dôvera v Boha mu umožňujú získať to, čo je esenciálne: Uznanie a rehabilitáciu, ktoré mu umožnia vrátiť sa domov a znovu nájsť svoje miesto v realite času a priestoru, v ktorom žije spoločne s ostatnými. Ostáva sebou samým, no napriek tomu sa v jeho živote všetko zmenilo. Pre jeho úprimnosť srdca a postoja voči životu a voči Bohu samému, Hospodin na neho priaznivo vzhliadol.

Bratia a sestry. Múdrosť a ponaučenie tohto podobenstva vychádzajú z posolstva Bohom povolaných prorokov Izraela, ktoré je stále platné a relevantné pre každého z nás. Potvrdzujú to zvlášť a predovšetkým slová proroka Ezechiela z 33. kapitoly: *Ak poviem spravodlivému: Určite ostaneš nažive! ale on sa spoľahne na svoju*

spravodlivosť a bude páchať nepravosť, nijaké jeho spravodlivé skutky sa nepripomenú, ale zomrie pre svoju nepravosť, ktorú spáchal. (Ez 33, 13)

Čo z toho plynie pre nás dnes? Boh je milosrdný, dáva nám stále nové príležitosti učiť sa žiť zodpovedne, ako „nové stvorenie“ v Kristovi. Ešte stále čas Božej milosti trvá, ešte stále je čas pridať sa na cestu života, k pútnikom, ktorí sú ochotní poučiť sa z histórie, sú ochotní učiť sa novým veciam, žiť úprimne vo vzťahu k iným, nehrajú naučené spoločenské role, nemoralizujú a už vôbec nerobia to, čo žiadnemu človeku neprináleží: Súdiť iných podľa ľudských schematizmov, ktoré cirkevní predstavitelia tak radi, no príliš zjednodušujúco kladú do jednej roviny s Božím slovom. Nasledovanie príkladu týchto pútnikov, skutočných Božích detí, pomáha vo svete eliminovať násilie, nenávisť, malomeštiacke praktiky, nelásku nahrádzať empatiou a láskou. A práve o to ide. Práve to je potrebné. Udalosti, ktoré sa dejú neďaleko nás sú toho dôkazom.

V týchto pohnutých časoch možno pozorovať, že trvalá dispozícia konať dobro, čestnosť, poctivosť a spravodlivosť, sa stále viac stávajú už iba pojmi z učebníc, či obyčajnou frárou, ktorou sa vplyvní a mocní snažia manipulovať davy svojich priaznivcov. Pri tomto smutnom pohľade k nám stále hlasnejšie dolieha bolesť všetkých trpiacich ľudí, ktorí čakajú, že do ich biedy vstúpi niekto alebo niečo, čo im aspoň na chvíľu pomôže zahnať smútok, zmierniť utrpenie a pocit

zúfalstva nad vlastným krížom, ktorý nesú a túžia po konečnom pokoji, pretože v živote už nedokážu vidieť takmer nič pozitívne, nič, čo by ľudia nepokrivali svojou ľahostajnosťou a sebeckosťou a z dobrého tak spravili cestu do pekla ľudskej beznádeje. Chcú mať aspoň na chvíľočku v duši pokoj, chcú opäť veriť, že človek má v sebe úprimnú túžbu po skutočnej ľudskosti, po živote založenom na tolerancii, úcte a rešpekte voči životu iných.

Bratia a sestry. Nájdime odvahu a vôľu zmeniť sa. Nehľadáme už viac výhovorky, neskrývame sa za pokryteckú argumentáciu, prečo sa nás to netýka. Boh nám k tomu dáva priestor, dáva nám aj čas, svoju milosť a svoju lásku, ako včera, tak i dnes. Tak neváhajme a nasledujme spoločne Božie pozvanie do skutočného života, síce so stále prítomným množstvom otázok, pochybností a aj neistoty, no o to väčšej a pokoj prinášajúcej dôvery v Boží stvoriteľský zámer, ktorý sa v tomto svete i celom univerze realizuje od počiatku. Urobme tak nie ako hluché a slepé stádo, ale ako slobodní ľudia, Božie deti. Ty brat, sestra, i ja, každý sám za seba a predsa ako spoločenstvo pútnikov kráčajúcich spoločne s Abrahámom, v ústrety Bohu, do zaslúbenej zeme Božieho kráľovstva. Je najvyšší čas. Amen.